

Приказ

УДК: 37.013.74(049.32)

37.091(100)(049.32)

37.091(497.11)(049.32)

doi: 10.5937/zrffp52-38718

(РАДИВОЈЕ КУЛИЋ И ИГОР ЂУРИЋ,
КОМПАРАТИВНА ПЕДАГОГИЈА,
Београд – Косовска Митровица:
Едука – Панорама Јединство,
2021, 342 стр.)

Петар Ђ. РАЈЧЕВИЋ¹

Универзитет у Приштини са привременим седиштем у Косовској Митровици
Учитељски факултет, Призрен – Лепосавић

¹ petar.rajcevic@pr.ac.rs

Рад примљен: 14. 6. 2022.

Рад прихваћен: 30. 6. 2022.

КОМПАРАТИВНА ПЕДАГОГИЈА

За све што је добро у њему, наш нобеловац Иво Андрић писао је да дугује књигама. Подразумева се да је мислио на квалитетне, пажње вредне или одабране књиге. Ако видимо у Музеју из каквих је књига учио и закључимо да је то само мали део прочитаног, није чудно што је Никола Тесла постао то што јесте. Једна од таквих књига објављена је крајем 2021. године. Реч је о делу *Компаративна педагогија*. Аутори текста овог уџбеника, распрострањеног на 342 стране, јесу Радивоје Кулић, дугогодишњи универзитетски професор андрагогије и компаративне педагогије, тренутно у пензији, и мањим делом, три деценије млађи, Игор Ђурић, ванредни професор.

У Предговору новом издању (2021) аутори напомињу да је дошло до више измена и допуна текста у оквиру теоријско-епистемолошких основа компаративне педагогије и нарочито у вези са англосаксонском концепцијом педагогије (компаративна педагогија у земљама енглеског језичког подручја), као и са руском и француском концепцијом компаративне педагогије. До мањих измена дошло је у поглављима – „Методолошки оквири компаративно-педагошких истраживања“ и „Различити приступи циљу и задацима компаративне педагогије“. „До највећих промена дошло је у другом делу књиге – ’Системи образовања’, где смо уместо представљања националних система образовања кроз њихове основне ’елементе’ на компаративној основи, појединачно анализирали одабране образовне системе. Притом је анализи сваког система образовања претходио опширан уводни текст који је најчешће подразумевао и историјску ретроспективу. Посебну новину у овом издању представљају два нова поглавља – ’Скандинавски систем образовања из компаративне перспективе’ у коауторству са Игором Ђурићем, који је, такође, написао и одељак – ’Систем образовања у Републици Србији“ (стр. 11). У (н)овом издању, како наводе аутори, потпуно је изостављен део о реформама образовања у свету (трећи део у првом издању) с намером да се изложи само најбитнији садржаји компаративне педагогије као научне и академске дисциплине. Ово је још један од доказа да наука, па тако и педагошка наука, није статична категорија него да се развија, те да има више начина и могућности да се осмисли и прикаже.

Рецензенти књиге су Милка Ољача, професор емеритус Универзитета у Новом Саду, и Вера Спасеновић, редовни професор Филозофског

факултета у Београду. Аутори такође изражавају захвалност Бошку Влаховићу, угледном педагогу и универзитетском професору, што је препознао значај и потребу објављивања битно измењеног и допуњеног текста књиге *Компаративна педагогија*. Књига је штампана у 500 примерака, димензије 23 × 16 цм.

Текст из 2011. имао је три велика поглавља: 1. „Теорија“; 2. „Системи“; 3. „Реформе“. Ново издање садржи два дела: 1. „Теорија“; 2. „Системи“. У оквиру првог дела обрађено је седам поглавља: 1. „Развојни ток компаративне педагогије“; 2. „Савремена схватања компаративне педагогије“; 3. „Компаративна педагогија у систему науке о васпитању“; 4. „Различити приступи циљу и задацима компаративне педагогије“; 5. „Компаративна педагогија у систему хуманистичких знања и наука о човеку“; 6. „Универзитетске перспективе компаративне педагогије“; 7. „Методолошки оквири компаративно-педагошких истраживања“. Други део књиге састоји се од девет поглавља: 1. „Увод“; 2. „Структура и организација образовних система“; 3. „Систем образовања у Великој Британији“; 4. „Систем образовања у Сједињеним Америчким Државама“; 5. „Систем образовања у Француској“; 6. „Систем образовања у Немачкој“; 7. „Систем образовања у Русији“; 8. „Скандинавски системи образовања из компаративне перспективе“; 9. „Систем образовања и васпитања у Републици Србији“.

На крају књиге налазе се сажети на енглеском (стр. 286–292) и руском језику (стр. 293–301). Након тога следи попис литературе (стр. 303–326). Ради се о низу од 387 најновијих извора, претежно на енглеском, али и на руском и француском језику. Издвајају се још Индекс имена (стр. 327–334) и Индекс појмова (стр. 335–340). Такође, можемо наћи и забелешке о ауторима, о Радивоју Кулићу (стр. 341) и Игору Ђурићу (стр. 342).

Сматра се да студија Марк-Антоана Жилијена *Нацрп и ирејходни погледи за једно дело о компаративном образовању* „отвара ново поглавље у компаратистици васпитања“ (стр. 18). Дилему која је постојала међу истраживачима да Жилијен употребљава израз „компаративно образовање“ а не „компаративна педагогија“ Радивоје Кулић решава тако што закључује и указује да „оба израза имају право на постојање, као и да се по нашем мишљењу оквирно могу схватити као синоними“ (стр. 19). Коришћење једног од ових израза зависи од истраживачког проблема и од образовне традиције конкретне земље.

У оквиру поглавља „Развојни ток компаративне педагогије“ истиче се да „компаративно проучавање васпитања и образовања има дубоке корене у историји наше цивилизације“ (стр. 15). Прате се и упоређују схватања већег броја истраживача, с тим у вези полази се од мишљења да је до тога дошло у процесу интеракције између народа различитих земаља кроз путовања, трговину, ратове и религиозне мисије. На другом месту се каже: „Иако је компаративна педагогија релативно млада педагошка дисциплина, њени корени сежу у далеку прошлост. Од првих зачетака у антици, компаративно

проучавање васпитања и образовања, као саставни део јавног и културног живота, обогативало је и продубљивало свој садржај кроз векове“ (стр. 18). На другом месту се истиче да је компаративно образовање старо колико је стара и пракса посета другим земљама (стр. 20). Ово је довољна, али не и једина основа, која указује на дуг историјски преглед компаративних проучавања. Можемо га назвати *временском димензијом*.

Географска обухваћеност и познавање васпитнообразовне теорије и праксе најзначајних земаља данашњег света (Велика Британија, САД, Француска, Немачка, Русија, скандинавске земље) представљају важну и широку *просторну димензију* о којој се у раду водило рачуна пре расправе о систему образовања и васпитања у Републици Србији.

Системском димензијом пресека рада можемо назвати заступљеност свих система васпитања и образовања, а мисли се на предшколски систем, основну школу, средњу школу, универзитетски ниво, систем образовања одраслих у наведеним земљама.

Посматрање педагошких збивања кроз шири *интердисциплинарни оквир* односи се на антрополошки, философски, педагошки, психолошки, историјски, економски, социолошки, културни и друге аспекте. Као што дидактика проучава опште феномене у настави који су присутни и препознатљиви у сваком наставном предмету, тако и компаративна педагогија представља опште полазиште других дисциплина уколико не желе да остану само на уским националним позицијама. У књизи се о томе каже: „[...] да су писци од почетка писане историје описивали аспекте васпитања и образовања у земљама које су посећивали, са идејом да би образовне структуре и праксе које су испитивали могле бити корисне за усвајање и прилагођавање у њиховим земљама“ (стр. 20). Познати педагошки класик Јан Амос Коменски „изучавао [је] школство у Чешкој, Пољској, Холандији, Мађарској и Шведској“ (стр. 23). У књизи налазимо читав низ имена других научника, хроничара, путописаца и етнографа. Пажња се посвећује онима који су писали углавном о историји или историјском развоју васпитања и наставе у неким европским земљама. „Руски компаратиста васпитања Вуљфсон напомиње да је Тирш међу првима ’поставио питање о европском васпитању’ младежи као неопходној претпоставци зближавања европских земаља и народа“ (стр. 28). У књизи се истиче да се „у условима глобализације светске економије и ’тријумфа неолиберализма’, односно увиђања значаја људских ресурса у таквом развоју, још једном актуализује значај компаративних проучавања васпитања и образовања и потреба за њима“ (стр. 38). На другом месту (стр. 43), с тим у вези, говори се о континуираној конфузији присутној у савременој стручној литератури која се бави научним идентитетом компаративне педагогије. То представља још један разлог да јој се посвети више пажње.

Као одлични познавалац стручне литературе на више страних језика (пре свега на енглеском, француском и руском), Кулић закључује да

процес развоја и конституисања компаративне педагогије у Европи има нешто друкчији ток него у САД и Енглеској. Зато је сажето представљено неколико карактеристичних концепција компаративне педагогије. То су: 1. Немачка концепција компаративне педагогије; 2. Руска концепција компаративне педагогије; 3. Француска концепција компаративне педагогије, унутар које се закључује да се „ширење експертског дискурса у подручју образовања“ не може замислити без компаративних истраживања савремених педагошких проблема и појава (стр. 54). Изучавање страних образовних система доприноси бољем разумевању сопствених. Очекује се да у време процеса глобализације компаративна педагогија, између осталог, „доприноси међународном разумевању и миру“ (стр. 69). Свеобухватнијим и продубљенијим упознавањем других народа, њихове историје и културе може се „лакше превазићи сваки изолационизам и етноцентризам“ (стр. 83). На другом месту (стр. 113) напомиње се да не постоји универзални модел образовања, као ни један европски модел образовања. Постоји једна велика различитост система образовања. Четири модела у европском образовању су: скандинавски, англосаксонски, германски и медитерански.

Енциклопедијски свеобухватно, и на основу референтне литературе представљене у другом делу књиге, радознали читаоци могу на једном месту да нађу вредне податке о систему образовања у Великој Британији, САД, Француској, Немачкој, Русији, скандинавским земљама (Финској, Шведској, Норвешкој, Данској, Исланду) и Републици Србији. Даје се преглед историјског развоја школства а потом се обрађују разне друге специфичности потребне за познавање стања васпитања и образовања неке земље као што су: предшколско васпитање, концепција основног образовања, систем средњег образовања, високо образовање, системи припремања учитеља и наставника, начини усавршавања учитеља и наставника, образовање одраслих, управљање образовањем и начини његовог финансирања итд. Бројни подаци које налазимо у књизи засновани су на новијим, релевантним педагошким изворима. Аутори се на њих позивају и указују у тексту с намером да се о томе пронађе више, као и да се дозволи могућност провере сваке наведене информације.

Без обзира на најискреније намере и жеље, уверени смо да кратки приказ не може да има ни приближно исту вредност као самостално, пажљиво читање сваке, па тако и књиге *Компјаративна педагогија*. Предлажемо свим просветним делатницима и љубитељима вредне књиге да то и учине.

Овај чланак је објављен и дистрибуира се под лиценцом *Creative Commons ауторство-некомерцијално 4.0 међународна* (CC BY-NC 4.0 | <https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>).

This paper is published and distributed under the terms and conditions of the *Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International* license (CC BY-NC 4.0 | <https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>).